

УДК 37.0 + 316.7

Симоненко Сергій Петрович

к. філос. н., доцент кафедри філософії історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ЛЮДИНА В ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПЕРЕД ЦИВІЛІЗАЦІЙНИМ ВИБОРОМ

JEL classification: M530; O150; Z130

Сьогодні ми всі стаємо свідками активного впровадження смарт-технологій практично у всі без винятку сфери суспільного життя. По мірі неухильного розширення горизонтів нового цифрового суспільства все більш актуальними та загрозливими постають породжені цими процесами гуманітарні та антропологічні проблеми, котрі вже в недалекому майбутньому здатні будуть поставити людство перед цивілізаційним вибором. Перспективи, котрі відкриваються перед нами у новому цифровому суспільстві викликають неоднозначне ставлення до них представників наукового співтовариства, артикулюючись у цілій низці проблем, котрі вже зараз потребують свого нагального вирішення.

Одним з основних проєктів майбутнього є розроблена японським урядом за активної участі японської асоціації крупного бізнесу «Кейданрен» концепція становлення цифрового суспільства, котра отримала назву «Суспільство 5.0». Вона є своєрідною відповіддю на головні виклики, котрі постають перед світовою економікою – скорочення чисельності працездатного населення та його старіння, необхідність оновлення інфраструктури, зниження глобальної конкурентоздатності виробництва, брак природних ресурсів, проблеми екології тощо. Передусім, йдеться про створення умов, в яких кожен буде мати можливість самореалізуватися, беручи активну участь у житті соціуму шляхом зняття за допомогою соціально-орієнтованих технологій фізичних, соціальних та адміністративних бар'єрів. Ці амбітні задачі планується втілити в життя завдяки об'єднанню ресурсів вже не окремої людини, а соціуму в цілому через інтеграцію фізичного та кібернетичного простору. Люди в тісній співпраці з роботами повинні забезпечити гедоністичні умови життя. Його головними складовими визначено підвищення матеріального комфорту шляхом створення нових побутових зручностей, широкий вибір товарів та послуг, кастомізованих під індивідуальні смаки та уподобання споживачів, істотне підвищення якості життя тощо [1, с. 11–13].

Без сумніву, формування цифрової економіки сприятиме створенню досконалої інструментарію, за допомогою котрого можна буде вирішити багато соціально-політичних проблем. Важливо інше, – на чию користь вони можуть бути застосовані – суспільства чи тих, хто має намір ним управляти. Втілена в концепції «Суспільства 5.0» японська модель економічного розвитку, безсумнівно, буде здатною продемонструвати більшу ефективність порівняно із західною, спираючись у цьому на докорінно інші філософські, релігійні та моральні принципи, покладені в основу культур Сходу. В майбутньому суспільстві тотальної цифровізації цінність життя людини визначатиметься її здатністю до праці та купівельною спроможністю. Максимально ефективний на своєму робочому місці і, відповідно, добре оплачуваний найманий працівник, цілковито зорієнтований на світ речей, здатний забезпечити собі гедоністичні умови життя навіть у похилому, пенсійному віці – це і є соціальним ідеалом майбутнього японського суспільства.

Та чи є саме людина, пересічний індивід кінцевим бенефіціаром цього розширеного партнерства між урядом, промисловістю та науковими колами? Очевидно, що ні! Людина в такій «цифровій» соціальній державі ризикує перетворитися у таку собі соціально-правову абстракцію, підлягаючого всеохоплюючому оцифруванню «електронного» індивіда, і, завдяки цьому, постати ідеальним об'єктом тотального контролю та маніпулювання. Зрештою це може призвести до порушення балансу між владою та громадянським суспільством, електоратом, вплив якого на суспільно-політичне життя може стати суто номінальним. У такій соціально-патерналістській державі людина ризикує втратити свою громадянську гідність, політичні права, традиційні соціальні взаємодії, опинившись абсолютно беззахисною та безпорадною перед владою [2, с. 20–23].

Економіка й надалі буде залишатися капіталістичною, ринковою. Поза сумнівом, у смарт-суспільстві не буде бідних та знедолених, оскільки ринкова вартість кожного буде неухильно зростати і надалі. У світі кастомізованих речей – різноманітних гаджетів та роботів, життя людини

стане максимально комфортним. У виробничій та позавиробничій сферах на повну запрацюють технології Інтернету речей та штучного інтелекту, суспільний устрій стане максимально раціоналізованим, зорієнтованим на розкриття здібностей та потенцій кожного громадянина. Однак, лише за умови, якщо він буде й надалі примножувати у собі якості та навички, котрі зможуть уподібнити його машині-автомату, котрий під тиском технологічного імперативу стає світоглядним ідеалом і змушує людину формуватися за його образом та подобою.

Людина вимушена буде невпинно нарощувати свої знання та вміння, котрі дозволять їй працювати і співіснувати зі штучним інтелектом, все більш підлаштовуючись до алгоритмів, за якими вона діє. Її орієнтування у вимірах людської культури, світі цінностей буде жорстко підпорядкованим суто позитивістським принципам «економії мислення» та «найменшої трати сил». По мірі того, як конкуренція з технікою буде посилюватися, їй доведеться неминуче перебирати на себе її функції, наближаючи еру трансгуманізму [3].

Це буде та історична форма людини, про особистість та суб'єктність котрої, якщо і можна говорити, то лише в минулому сенсі. Її цінність полягатиме в тому, що вона уособлює собою певну історичну можливість і, бажаючи того чи ні, стає містком у туманне трансгуманістичне майбутнє, стаючи його будівельним матеріалом. Реалізувавши таким чином своє історичне призначення, вона передасть естафету суспільному прогресу більш досконалій формі людини. Та наскільки цей прогрес може бути корисний для самого суспільства? Чи не призведе він до переродження самої людини у якісь зовсім чужі її сутності форми біо-технічного існування, позбавляючи їх навіть того мінімуму особистісного, від якого людина за будь-яких історичних обставин ніколи не відмовлялася? Чи не ризикує вона вже в недалекому майбутньому остаточно бути поглинутою трясовиною технологічної сингулярності, перетворившись у анонімного суб'єкта, елементарного носія вже надсоціальних функцій.

Таким чином, брак духовності, котрий ми сьогодні спостерігаємо у вітчизняній освітній стратегії, духовності, котра могла б опиратися на гуманістичні цінності, у свою чергу, неминуче породжуватиме анонімну колективність, почуття безвідповідальності як члена суспільства та громадянина за наслідки своєї діяльності, призводить до звуження рамок участі в суспільно-політичному та культурному житті, що, зрештою, призведе до точки неповернення, за якою суспільство назавжди втратить контроль за розвитком техніки та науки.

Література

1. *Future Services & Societal Systems in Society 5.0* / Center for Research and Development Strategy Japan Science and Technology Agency. 2016. 254 p. URL: <https://www.jst.go.jp/crds/pdf/en/CRDS-FY2016-WR-13.pdf> (access date: 04.05.2021).
2. Стэндинг Г. *Прекариат : новый опасный класс* / Пер. с англ. Н. Усовой. Москва : Ад Маргинем Пресс, 2014. 328 с.
3. Дёмин И. В. *Гуманизм и трансгуманизм : проблема соотношения*. Глобальное будущее 2045. Конвергентные технологии (НБИКС) и трансгуманистическая эволюция. Москва : МБА, 2013. С. 193–202.

УДК: 316.324.8:141.7+159.923.2

Шмиголь Михайло Федорович

к. філос. н., доцент, завідувач кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)

Юшкевич Юлія Сергіївна

к. філос. н., старший викладач кафедри філософії, історії та політології,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СОЦІУМУ

JEL classification: D830; Z000

Сучасний глобальний техногенний світ поставив перед філософською антропологією цілу низку проблем, що безпосередньо торкаються як сучасного, так і майбутнього існування людини.